ПРОЦЕДУРА
ЗА
ДЕЙСТВИЕ ПРИ НЕЛЕГАЛЕН ТРАФИК И НЕЗАКОННО ПРЕМЕСТВАНЕ НА ЯДРЕН МАТЕРИАЛ И/ИЛИ РАДИОАКТИВНИ ВЕЩЕСТВА

идент.No.QMS-EP-P-01

гр. София
Февруари 2007 г.

СЪГЛАСУВАТЕЛЕН ЛИСТ:

- **Министерство на вътрешните работи;**
- **Министерство на икономиката и енергетиката;**
- **Министерство на държавната политика при бедствия и аварии;**
- **Министерство на здравеопазването;**
- **Институт за ядрени изследвания и ядрена енергетика (ИЯИЯЕ) – БАН;**
- **Агенция за ядрено регулиране.**

СЪДЪРЖАНИЕ

Стр.

(i) РАЗПРОСТРАНЕНИЕ 4

(ii) КОРЕКЦИИ 4

(iii) СЪКРАЩЕНИЯ 5

(iv) ДЕФИНИЦИИ 5

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ 6
1.1. Основания за разработване на процедурата 6
1.2. Цел на процедурата 6

II. ЦЕЛ НА ПРОЦЕДУРАТА И КРИТЕРИИ ЗА ВЪВЕЖДАНЕ 6
2.1. Цели 6
2.2. Критерии за въвеждане на процедурата 6
2.3. Критерии за обявяване край на действието 6

III. СИЛИ И СРЕДСТВА 6
3.1. Организационна структура 6
3.2. Уведомяване и взаимовръзки 7
3.3. Предоставяне или искане на международна помощ 8

IV. РЕАГИРАНЕ 8
4.1. Реагиране на териториалните структурни звена на Министерството на вътрешните работи до пристигане на другите компетентни органи 8
4.2. Реагиране на другите компетентни органи 9

(i) РАЗПРОСТРАНЕНИЕ

No	Ведомство	Дата	Подпис

(ii) КОРЕКЦИИ

No	Корекция	Стр.	Нанесъл корекцията	Дата	Подпис

(III) СЪКРАЩЕНИЯ

АЯР - Агенция за ядрено регулиране ;

ГКПП - Граничен контролно –пропускателен пункт;

ИЙЛ - Източник на йонизиращо лъчение (източник);

МААЕ - Международната агенция по атомна енергия;

РАВ - Радиоактивни вещества**;**

РМ - Радиоактивен материал

ЯМ **-** Ядрен материал;

(IV) ДЕФИНИЦИИ

Деконтаминация (дезактивация): е отстраняване или намаляване на нивото на радиоактивно замърсяване с физични или химични средства.

Изходен ядрен материал: е: уран, съдържащ смес от изотопи в съотношения, срещащи се в природата; обеднен уран; всяко от горепосочените вещества във формата на метал, сплав, химическо съединение или концентрат; материал, съдържащ едно или няколко от изброените вещества с концентрация и в количества, превишаващи установените в нормативен акт стойности.

Източник на йонизиращо лъчение (източник): е вещество или устройство, което може да причини облъчване с йонизиращи лъчения, включително чрез отделяне на радиоактивни вещества.

Йонизиращо лъчение (лъчение): е пренос на енергия под формата на частици или на електромагнитни вълни с дължина на вълната по-малка или равна на 100 nm (с честота равна или по-голяма от 3.10^{15} Hz), които могат директно или индиректно да образуват йонни двойки. Ултравиолетовото и инфрачервеното лъчения, видимата светлина и радиовълните, включително СВЧ и УВЧ, не са йонизиращи лъчения.

Компетентен орган: са национални органи, определени със закон с пълномощия за контрол на физическата защита, радиационната защита на хората и на околната среда и на безопасността на източниците на йонизиращи лъчения.

Нелегален трафик: Всяко преднамерено пренасяне (или преместване) на радиоактивни материали, в това число и ядрени материали, основно през международните граници без необходимите разрешения от компетентните органи, с цел последваща нелегална продажба, използване, съхранение или по-нататъшно транспортиране.

Незаконно преместване: Всяко непреднамерено не лицензирано получаване, притежаване, използване или пренасяне (преместване) на радиоактивни материали, в това число и ядрени материали.

Радиоактивно вещество: е вещество (материал), съдържащо нестабилни атомни ядра, които при превръщането си излъчват йонизиращо лъчение;

Специален ядрен материал: е плутоний-239, уран -233, уран, обогатен с изотопите U-235 или U-233, и всякакъв друг материал, съдържащ един или няколко от изброените радионуклиди.

Ядрен материал: е изходен материал, специален ядрен материал и други материали, определени с акт на Министерския съвет .

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

1.1. Настоящата Процедура за действия при нелегален трафик и незаконно преместване на ядрен материал и/или радиоактивни вещества описва целите и задачите за осигуряване на ефективно, квалифицирано и адекватно реагиране на органите на изпълнителната власт и на при откриване на нелегален трафик и/или незаконно преместване на ЯМ и РАВ.

1.2. Дейностите при изпълнение на настоящата процедура се извършват при задължително спазване на общите правила за радиационна защита и на допълнителните инструкции, давани от инспекторите на АЯР и служителите на МЗ.

II. ЦЕЛ НА ПРОЦЕДУРАТА И КРИТЕРИИ ЗА ВЪВЕЖДАНЕ

2.1. Цели

2.1.1. Създаване на ефективна организация за координация и взаимодействие между компетентните органи за реагиране при нелегален трафик и/или незаконно преместване на ЯМ и РАВ;

2.1.2. Поддържане на устойчиви връзки за оперативно уведомяване и обмен на информация при нелегален трафик и/или незаконно преместване на ЯМ и РАВ, между компетентните национални органи в Р България и други страни, Международната агенция по атомна енергия (МААЕ) и други, в съответствие с националното законодателство, ратифицираните Конвенции и подписаните двустранни споразумения.

2.1.3. Намаляване на риска и ликвидиране на последствията за персонала, населението и околната среда при нелегален трафик и/или незаконно преместване на ЯМ и РАВ.

2.2. Критерии за въвеждане на процедурата

2.2.1. За начало на изпълнението на задачи по тази процедура се счита времето на получаване на информация, доказана по технически път и/или посредством измерване, че има наличие на източник на йонизиращо лъчение (радиоактивен материал), чието местонахождение предполага нелегален трафик или незаконно преместване на подобни материали.

2.2.2. Като критерии за въвеждане на процедурата, се считат:

- показанието на дозиметричния прибор, при което мощността на дозата е три пъти над естествения (природен) радиационен фон;
- откриването на предмети, опаковки, контейнери, маркирани със знаци за радиационна опасност и/или с надписи за радиоактивност при липса на отклонения над естествения (природен) радиационен фон.

2.3. Критерии за обявяване на край на действието (прекратяване) на процедурата

2.3.1. За край на действията по процедурата се счита момента, в който компетентните органи са информирани от изпълнителните структури по настоящата процедура, че източникът на йонизиращо лъчение (радиоактивния материал) е прибран за безопасно съхраняване и са ликвидирани негативните последствия за населението и околната среда, ако има такива.

III. СИЛИ И СРЕДСТВА

3.1. Организационна структура

3.1.1. Задължения по реагирането в случай на нелегален трафик и/или незаконно преместване на ЯМ и/или РАВ имат:

- Министерството на вътрешните работи (МВР);
- Агенцията за ядрено регулиране (АЯР);
- Министерството на държавната политика при бедствия и аварии чрез Националната служба "Гражданска защита" (НСГрЗ);
- Министерството на здравеопазването (МЗ) чрез Регионалните инспекции за опазване и контрол на общественото здраве (РИОКОЗ) , Националния център за радиобиология и радиационната защита (НЦРРЗ) и Националния координационен медицински център (НКМЦ);
- Министерството на икономиката и енергетиката (МИЕ);
- Институтът за ядрени изследвания и ядрена енергетика (ИЯИЯЕ) – БАН;

3.1.2. Изброените в т.3.1.1 организации разпространяват настоящата процедура за действие до регионалните си структури (ако имат такива) и създават необходимата организация за нейното изпълнение.

3.2. Уведомяване и взаимовръзки

3.2.1. Уведомяване в страната

3.2.1.1. При постъпване на информация в органите по т.3.1.1. за наличието на йонизиращо лъчене, предполагащо извършване на нелегален трафик и/или незаконно преместване на ЯМ и/или РАВ, се уведомява незабавно съответната дежурна част на МВР, на чиято територия е възникнало събитието.

3.2.1.2. Оперативният дежурен на МВР, получил съобщението незабавно информира Аварийния център на АЯР на телефон (02) 9406 880 или 0887277434 или 0886 860086 и другите структури на МВР по установения ред.

3.2.1.3. Аварийния център на АЯР незабавно уведомява оперативния дежурен на ГДНСГрЗ, МЗ и при необходимост ИЯИЯЕ-БАН.

3.2.2. Уведомяване на международно ниво

3.2.2.1. В случаите предвидени в процедура за действия, Аварийния център на АЯР уведомява в рамките на определения ред и срок Международната агенция по атомна енергия (МААЕ).

3.2.2.2. В случаите предвидени в процедурата, Агенция "Митници" уведомява в рамките на определения ред и срок Световната митническа организация (СМО).

3.2.3. Управление и координация

3.2.3.1. До пристигането на представител на Областна дирекция„Гражданска защита", мястото на събитието се контролира от служител/и на МВР.

3.2.3.2. Ръководството на силите, изпълняващи задачи на мястото на събитието, съгласно процедурата, се осъществява от служител на НСГрЗ.

3.2.3.3. Ръководителят на екипа координира действията по идентификацията на източника.

3.2.3.4. Служителите от НСГрЗ при пристигането си на мястото на събитието, удостоверяват самоличността си със служебна карта, съгласно установения образец и документи за самоличност.

3.2.3.5. При пристигане на място, представител на Областната дирекция Гражданска защита се информира от съответния служител/и на МВР за ситуацията в момента и предприетите мерки.

3.2.3.5. Междуведомственият експертен екип при необходимост формира мобилна група, която осъществява координацията и взаимодействието между силите и средствата на място.

3.3. Предоставяне или искане на международна помощ

3.3.1. При необходимост чрез Аварийния център на АЯР се изисква международна експертна помощ от МААЕ или други страни в съответствие с ратифицираните конвенции и подписаните двустранни споразумения.

IV. РЕАГИРАНЕ

4.1. Реагиране от териториалните структурни звена на Министерството на вътрешните работи до пристигане на другите компетентни органи

4.1.1. В случай на разкриване на нелегален трафик и/или незаконно преместване на ядрени материали и/или радиоактивни вещества на територията на страната, териториалните структурни звена на Министерството на вътрешните работи обособяват зони, както следва;

- зона за сигурност - външна граница на зоната за сигурност се обособява при мощност на дозата по-малка или равна на 100 μSv/h; в тази зона се изисква радиационен контрол при напускането ѝ;
- зона с контролиран достъп - външна граница на зоната с контролиран достъп се обособява при мощност на дозата по-малка или равна на 1,0 μSv/h; в тази зона не се допускат хора и животни;
- в случай, че мощността на дозата е неизвестна, зоните се обособяват както следва:
  - ✓ зона за сигурност – на разстояние от 10 m около Ям или РМ;
  - ✓ зона с контролиран достъп - на разстояние от 30 m около Ям или РМ.

4.1.2. В случай на разкриване на нелегален трафик и/или незаконно преместване на ядрени материали и/или радиоактивни вещества на територията на страната, когато не е известна мощността на дозата, териториалните структурни звена на Министерството на вътрешните работи, обозначават и изолират зоната на сигурност (периметър на сигурност), с цел физическа охрана на източника и недопускане проникването на хора и животни в зоната в радиус от 300 m, а при възможност и/или наличие на експлозия или пожар – 1000 m.

4.1.3. Осигуряват пожарната безопасност в зоната на сигурност.

4.1.4. Осигуряват условия за въвеждане в зоната на сигурност на специализираните екипи за извършване на действия за ликвидиране на аварийната ситуация**.**

4.1.5. При необходимост извършват действия по локализирането и обезвреждането на взривни устройства, намиращи се в непосредствена близост до източника на йонизиращо лъчение.

4.1.6. При необходимост усилват охраната на държавната граница и контрола по ГКПП.

4.1.7. Извършват оперативно-издирвателни действия за установяване и задържане на организаторите и извършителите на действия свързани с нелегалния трафик и/или незаконно преместване на ЯМ и/или РАВ.

4.1.8. Осигуряват съпровождането и пожарната безопасност при транспортирането на ядрения материал и/или радиоактивните вещества до безопасно място, определено от инспектора на АЯР.

4.2. Реагиране на другите компетентните органи

4.2.1. Агенцията за ядрено регулиране:

4.2.1.1. Уведомява:

- Национална служба "Гражданска защита" (НСГрЗ) за всички случаи на нелегален трафик и/или незаконно преместване на ЯМ/или РАВ територията на страната;
- Областните дирекции "Гражданска защита" на чиято територия или участък от държавната граница е установен нелегален трафик и/или незаконно преместване на ЯМ и/или РАВ;
- МЗ - Националния център по радиобиология и радиационна защита към Министерство на здравеопазването за всички случаи на нелегален трафик и/или незаконно преместване на ЯМ или РАВ територията на страната;
- МЗ - РИОКОЗ, която извършва контрол за спазване на изискванията за защита на лицата от въздействието на йонизиращите лъчения на територия, където е установен нелегален трафик и/или незаконно преместване на ЯМ и/или РАВ;

4.2.1.2. Изпраща инспектор в мястото на събитието.

4.2.1.3. Инспекторът на АЯР, самостоятелно или съвместно с членовете на междуведомствения експертен екип.

- определя условията на аварийната ситуация;
- определя типа на източника и/или опаковката, която го съдържа;
- определя преобладаващата опасност от облъчване от източника и степента на опасност.

4.2.1.4. Инспекторът на АЯР:

- контролира спазването на изискванията за безопасност при извършване на ликвидационни действия в зоната на сигурност;
- изисква необходимите данни, документация, сведения, обяснения, оперативна и друга информация, необходима за изпълнение на служебните му задължения;
- при необходимост издава задължителни писмени предписания за осигуряване на ядрената безопасност и радиационната защита;
- предприема мерки за прибиране за безопасно съхранение на ЯМ и/или РАВ

4.2.2. Национална служба "Гражданска защита" (НСГрЗ)

4.2.2.1. Уведомява областните администрации чрез дежурните по областни съвети за сигурност.

4.2.2.2. Областните дирекции на Гражданска защита осигуряват радиационните измервания за първоначална оценка на радиационната обстановка.

4.2.2.3. Областните дирекции на Гражданска защита при необходимост осигуряват специалисти, техника и оборудване за извършване на ликвидационни действия в зоната за сигурност.

4.2.2.4. Областните дирекции на Гражданска защита, съгласувано с инспектора на АЯР, при необходимост осигуряват подходящи места за безопасно временно съхраняване на ЯМ и РАВ, до превозването им до ИЯИЯЕ-БАН.

4.2.2.5. Областните дирекции на Гражданска защита извършват общ дозиметричен контрол в зоната за сигурност.

4.2.3. Министерство на здравеопазването (МЗ) чрез РИОКОЗ, НЦРРЗ и НКМЦ

4.2.3.1. Привежда в действие специализирани екипи за осъществяване на медицинско осигуряване в случай на радиационна авария.

4.2.3.2. На базата на първоначалната оценка на радиационната обстановка изготвя прогноза за дозовото натоварване на екипите, които работят в зоната на сигурност.

4.2.3.3. Изготвя в писмен вид препоръки за продължителността на престой в зоната на сигурност и инструкции за радиационна защита на персонала.

4.2.3.4. Привежда в готовност лабораториите за медицинско изследване и биологична дозиметрия на лицата, извършващи действия в зоната на сигурност.

4.2.3.5. Осигурява индивидуалния дозиметричен контрол на участниците в ликвидиране на събитието.

4.2.3.6. Извършва общ дозиметричен контрол в зоната за сигурност.

4.2.3.7. При необходимост извършва санитарна обработка (деконтаминация) на облеклото и тялото на радиоактивно замърсени лица.

4.2.3.8. Провежда анкета с лицата, извършващи нелегален трафик и/или незаконно преместване на ЯМ и/или РАВ с цел по-точно определяне на получените от тях дози.

4.2.3.9. Оценява видът на облъчването и лъчевото натоварване на персонала в зоната на сигурност и лицата, извършващи нелегален трафик и/или незаконно преместване на ЯМ и/или РАВ.

4.2.3.10. Извършва и необходимите дейности, предвидени в Наредба №28 от 2006 г. за условията и реда за медицинско осигуряване и здравни норми за защита на лицата в случай на радиационна авария.

4.2.4. Министерство на икономиката и енергетиката (МИЕ)

4.2.4.1. Регистрира случаите на нелегален трафик и/или нерегламентирано преместване на ЯМ, като събира информация за местоположението на ЯМ, в съответствие с компетенциите си.

4.2.5. Институт за ядрени изследвания и ядрена енергетика (ИЯИЯЕ) – БАН

4.2.5.1. ИЯИЯЕ-БАН чрез "Специализираната лаборатория за анализ на ядрени и радиоактивни материали от неизвестен произход" (за краткост, специализирана лаборатория) при необходимост изпраща екип в зоната за сигурност, като предварително подготвя преносимата апаратура за транспорт.

4.2.5.2. Специализираната лаборатория идентифицира и категоризира неизвестния радиоактивен материал на мястото на откриването му и/или в зоната на сигурност като извършва недеструктивен гама-спектрометричен анализ.

4.2.5.3. ЯМ и/или РАВ се транспортират със специализирано транспортно средство в Специализираната лаборатория, където се съхраняват надеждно като следствен материал в специално охранявано хранилище, до приключване на делото.

4.2.5.4. Допълнително в лабораторни условия се извършва пълен анализ на матрицата на пробата – макро- и микро-състав, примесите и други, определят се следови елементи по опаковката и в материала на пробата посредством рентгено-флуоресцентен анализ.

4.2.5.5. Специализираната лаборатория издава протокол от извършените измервания за следствените органи, копие от който се предоставя на АЯР, МЗ, МВР и НСГрЗ.

4.2.5.6. При доставяне на ядрения материал или радиоактивните вещества директно в специализираната лаборатория се действа аналогично на т.т.4.2.6.2. ÷ 4.2.6.5.

4.2.5.7. След приключване на делото, ЯМ и/или РАВ се третират във всеки конкретен случай, по указания на АЯР. При необходимост могат да се предават за изследвания и анализи в други страни.